

РЕЦЕНЗИЯ

от Манол Николов Манолов

професор, доктор на психологическите науки
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“
Педагогически факултет, катедра „Психология“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално
направление 3.2. Психология

Докторска програма: „Педагогическа и възрастова психология“ / “Educational and developmental psychology”

Автор: Андреас Апостолос Зисис / Andreas Apostolos Zisis

Тема: „Асертивност и темпераментова характеристика ергичност при учителите“ /
“Assertiveness and temperament’s characteristic ergicity of teachers”

Научен ръководител: доц. д-р Мария Мутаfoва / Assoc. Prof. Maria Mutafova, PhD

1. Общо описание на представените материали

Със Заповед № 875/25.03.2026 г. на проф. д-р Николай Марин, Ректор на Югозападния университет „Неофит Рилски“, съм определен за член на научното жури по процедура за защита на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология.

За целите на настоящата рецензия се запознах с дисертационния труд на тема „Асертивност и темпераментова характеристика ергичност при учителите“, представен от докторанта Андреас Апостолос Зисис, с приложената автобиография и автореферат. Дисертационният труд е разработен в Югозападен университет „Неофит Рилски“, Философски факултет, катедра „Психология“, под научното ръководство на доц. д-р Мария Мутаfoва.

Представеният дисертационен труд е на английски език и е структуриран в увод, три основни глави, заключения и препоръки за практиката, приноси, библиография и приложения. В съдържателно отношение трудът е посветен на взаимовръзката между асертивността и темпераментовата характеристика ергичност при учителите, като поставя проблема в пресечната зона между педагогическата психология, психологията на личността, темпераментологията и професионалното развитие на учителя.

В предоставения за настоящата рецензия работен комплект не са налични отделно автореферат и списък с публикации по темата на дисертацията. Поради това разделите, свързани с автореферата и публикационната активност, са формулирани предпазливо и следва да бъдат допълнени при представяне на съответните официални документи по процедурата.

2. Кратки биографични данни за докторанта

От приложената автобиография се установява, че Андреас Зисис има образование и професионален опит, които логично го насочват към проблематиката на дисертационния труд. Той е завършил гръцка филология в Аристотеловия университет в Солун със специализация по средновековна и новогръцка филология. Притежава магистърска степен в областта на образованието и емоционално-афективната динамика от Университета „Гор Вергата“ в Рим, както и магистърска квалификация по предучилищно и начално училищно образование от ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Професионалният му път включва работа като текстов редактор, опит в сферата на услугите, образователни дейности в център за творчески занимания, както и работа като заместващ учител в системата на средното образование в Западен Солун. Тази професионална траектория показва натрупан практически опит в комуникативна и образователна среда, което има пряка връзка с темата на дисертацията.

Докторантът владее чужди езици, притежава компютърни умения и демонстрира интерес към взаимодействието с хора, социалната комуникация, спортните и артистичните дейности. Тези данни очертават профил на кандидат с интердисциплинарна подготовка, който съчетава филологическа, педагогическа и психологическа перспектива. Това е важно предимство при изследване на асертивността, доколкото тя е едновременно личностна характеристика, комуникативна компетентност и професионален ресурс.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата на дисертационния труд е актуална както в научен, така и в приложен план. Съвременното училище поставя учителя в динамична професионална ситуация, в която той не е само предаващ знания, а фасилитатор, медиатор, организатор на учебната среда, подкрепящ възрастен, участник в социализацията на учениците и носител на психологическа сигурност. В този контекст личностните и темпераментните особености на учителя придобиват пряко значение за качеството на педагогическото взаимодействие.

Изследването на асертивността при учителите е особено важно, защото тя се намира между две неефективни крайности – пасивното оттегляне и агресивното налагане. Асертивният учител може да защитава професионалните си позиции, да поставя ясни граници, да изразява очакванията си, но без да нарушава достойнството и автономността на учениците. Това е ключов ресурс за управление на класа, превенция на конфликти, изграждане на позитивен климат и поддържане на професионално самоуважение.

Включването на ергичността като темпераментова характеристика придава допълнителна научна стойност на темата. Ергичността насочва вниманието към енергийния, мотивационния и активизиращия компонент на поведението – към способността на личността да действа настойчиво, устойчиво и продуктивно в социална и професионална среда. За професията на учителя това има пряко значение, тъй като педагогическата дейност изисква постоянна комуникативна активност, емоционална издръжливост, когнитивна гъвкавост и способност за адаптация към различни класови ситуации.

Поставената цел – да бъдат изследвани взаимозависимостите между различните степени на асертивност и ергичност при учителите – е логично изведена от теоретичната рамка и е целесъобразна спрямо избраното изследователско поле. Формулираните задачи са насочени към дефиниране на условията за емпирично изследване, осигуряване на адекватна извадка, анализ на нивата на асертивност и разглеждане на ергичността като структурен компонент на темперамента. Хипотезите позволяват проверка както на основната връзка между асертивност и ергичност, така и на ролята на пола и професионалния опит.

4. Познаване на проблема

Докторантът демонстрира добро познаване на изследваната проблематика. Теоретичната част е широка и включва няколко взаимосвързани полета: съвременната роля на учителя, влиянието на личностните характеристики върху педагогическото поведение, емоционалната зрялост и сигурност на учителя, управлението на класната стая, ролята на емоцията и емоционалната интелигентност, учителя като консултант и фасилитатор на личностното развитие, както и асертивността и ергичността като психологически конструктори.

Положително впечатление прави стремежът проблемът да бъде ситуиран не само като индивидуално-психологически, но и като професионално-педагогически. Авторът не разглежда асертивността изолирано като комуникативна техника, а я свързва с по-широкия контекст на учителската ефективност, професионалната идентичност, саморегулацията и качеството на образователната среда. Това позволява по-убедителна аргументация на практическата значимост на изследването.

Обзорът върху асертивността включва класически автори и направления, свързани с развитието на понятието – от ранните идеи за експресивност и поведенческо освобождаване през клиничната и поведенческата традиция до по-съвременни концепции за асертивността като социална компетентност и философия на уважението към себе си и към другите. Разгледани са и основни темпераментови подходи, включително класическата типологична традиция и съвременни модели, свързани с Ротбарт, Русалов и други автори.

Като цяло литературният обзор показва широта на изследователския интерес и способност за интегриране на педагогически, личностовопсихологически и поведенчески перспективи. В бъдещи публикации би било полезно част от теоретичния материал да бъде допълнително концентриран и по-ясно подчинен на основния емпиричен модел, за да се избегне риск от разширяване към теми, които са важни за педагогическата психология, но не винаги са пряко свързани с проверяваните хипотези.

5. Познаване на проблема в контекста на световната психологическа наука

Дисертационният труд се вписва в съвременните тенденции на световната психологическа наука, които търсят връзка между личностните ресурси, професионалното функциониране и качеството на социалното взаимодействие. В този смисъл темата има интердисциплинарен характер - тя използва понятия свързани с темперамента и психологията на личността, но ги прилага в областта на педагогическата и образователната психология.

Научният интерес към асертивността традиционно се развива в клиничната, консултативната, социалната и организационната психология. Пренасянето на този конструкт към учителската професия е напълно оправдано, защото учителят ежедневно управлява социални ситуации, изискващи баланс между авторитет и емпатия, между правила и подкрепа, между ясна комуникация и уважение към индивидуалността на ученика. В този аспект трудът е в синхрон с международните изследвания върху учителската ефективност, професионалното благополучие, емоционалната регулация и класното управление.

Включването на ергичността обогатява модела, защото поставя акцент върху енергийно-мотивационната основа на педагогическото поведение. Така дисертацията се опитва да преодолее редуccionисткото разглеждане на професионалните умения като чисто научени техники и предлага по-сложна перспектива, в която биологично обусловени, личностни и социално усвоени компоненти си взаимодействат. Това е концептуално плодотворна посока, която може да бъде развивана както в изследвания на учители, така и в обучения за професионално развитие.

6. Методика на изследването

Емпиричната част е реализирана чрез тестов метод. Използвани са два основни инструмента: Личностна скала за темперамент на Русалов и личностна скала за изследване на асертивния профил. Изборът на тези методики е логично свързан с целта на изследването, тъй като позволява едновременно измерване на темпераментова характеристика и поведенческо-комуникативен личностов профил.

Извадката включва 120 учители с професионален опит от 1 до 34 години. От тях 31 са мъже и 89 са жени. Средната продължителност на учителския опит е 13 години. Данните са събрани през май 2019 г. от учители в Добринище, Перник и Бобов дол. Извадката е достатъчна за основни статистически процедури от използвания тип, като същевременно следва да се отчете, че тя има конкретен регионален и институционален обхват, което ограничава възможността за генерализация към цялата популация учители.

Статистическата обработка е извършена със SPSS v.20. Използвани са Independent Samples T-Test, линейна регресия и Chi-Square анализ. Избраните процедури са адекватни на основните задачи на изследването – проверка на зависимости между променливи и сравнение на групи по пол и нива на ергичност/асертивност. Положително следва да се оцени опитът резултатите да бъдат представени чрез таблици, коефициенти, стойности на значимост и интерпретация към всяка проверявана хипотеза.

Най-същественният резултат по първата хипотеза показва слаба положителна връзка между асертивността и ергичността, като коефициентът R е 0.208, а R^2 е 0.043. Това означава, че обяснената дисперсия е ниска и връзката следва да бъде интерпретирана внимателно. Именно затова коректното заключение, формулирано и от автора, е, че първата хипотеза е частично потвърдена. Хипотезите за липса на зависимост между пола и нивата на ергичност/асертивност са потвърдени чрез t -тестове. По отношение на професионалния опит и ергичността в текста се наблюдава нужда от по-прецизно съгласуване между представените статистически таблици и финалната словесна интерпретация, което ще бъде отбелязано в раздела за критични бележки.

7. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем 131 страници и съдържа увод, три глави, заключения и препоръки за практиката, приноси, библиография и приложения. Библиографията съдържа 147 източника, което показва добра осведоменост за изследваната проблематика. Трудът е онагледен с таблици и фигури, чрез които са представени емпиричните данни и разпределенията на изследваните променливи.

В увода авторът аргументира значимостта на учителската личност за съвременното образование и поставя ергичността и асертивността като важни характеристики на професионалната ефективност. Още тук се очертава основната идея на труда – че педагогическата дейност не може да бъде разбрана единствено през методическа компетентност, защото изисква личностова активност, емоционална стабилност, комуникативна яснота и способност за социално взаимодействие.

Първа глава е теоретична и разглежда широк набор от проблеми, свързани със съвременното образование и ролята на учителя. Обсъдени са принципите и целите на образованието, социалното взаимодействие в класната стая, професионализмът и ефективността на учителя, емоционалната зрялост, учителските нагласи, адаптивността, управлението на класа и мотивацията. Особено важно място заемат разделите, посветени на асертивността и темперамента. Те създават теоретична основа за емпиричното изследване.

Втора глава представя изследователската програма – целта, задачите, хипотезите, темата, участниците, методическия инструментариум и процедурите за статистическа обработка. Главата е ясна и съдържа необходимите елементи на емпирично психологическо изследване. Добро впечатление прави, че авторът формулира проверими хипотези, които могат да бъдат операционализирани чрез избраните методи.

Трета глава съдържа анализа на резултатите. Представени са разпределенията на нивата на ергичност, проверката на зависимостта между асертивност и ергичност, както и анализите, свързани с пола и професионалния опит. Емпиричната част е ориентирана към

проверка на хипотезите и към извеждане на практически заключения за учителската професия. Като предимство може да се посочи стремежът резултатите да бъдат коментирани не само статистически, но и психологически – през значението им за професионалната комуникация, саморегулацията и педагогическото поведение.

Заключителната част извежда практически насоки, свързани с включване на асертивна комуникация, емоционална регулация и осъзнаване на темпераментовите предразположения в подготовката и продължаващото обучение на учители. Това придава на труда приложна стойност и го насочва към реални образователни практики.

8. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Като приемам основната посока на формулираните от докторанта приноси, намирам основание да акцентирам върху следното:

- В теоретичен аспект е направен опит за интегриране на два конструкта – асертивност и ергичност – в модел на учителската личност и професионално поведение.
- Показана е връзката между темпераментовата енергичност, саморегулацията и социално приемливата форма на професионално себеизразяване.
- Темата е поставена в контекста на съвременната педагогическа психология, в която учителската ефективност се разбира не само като методическа подготвеност, но и като личностова, емоционална и комуникативна компетентност.
- В емпиричен аспект е реализирано изследване сред 120 учители, чрез което са проверени зависимости между асертивност, ергичност, пол и професионален опит.
- Установена е слаба, но статистически релевантна връзка между асертивността и ергичността, което оправдава частичното потвърждаване на основната хипотеза и насочва към по-нататъшни изследвания с по-широки извадки.
- В приложен аспект трудът дава основание за разработване на модули за обучение на учители по асертивна комуникация, професионални граници, емоционална саморегулация и осъзнаване на темпераментовите ресурси.
- Получените резултати имат значение за училищното управление, супервизията, наставничеството и програмите за превенция на професионално изчерпване при учителите.

Научната значимост на труда е най-силна в неговия интегративен замисъл. Практическата значимост е свързана с възможността резултатите да бъдат използвани при обучение, консултиране и професионална подкрепа на учители.

9. Преценка на публикациите по дисертационния труд

В предоставените ми материали по настоящия работен вариант не е приложен отделен списък с публикации по темата на дисертационния труд, както и копия на такива публикации. Поради това не мога да направя съдържателна преценка на публикационната активност на докторанта по дисертационната тема.

При окончателното оформяне на рецензията този раздел следва да бъде допълнен с точния брой, библиографско описание и научен характер на публикациите, както и с оценка дали те отразяват основните резултати от дисертационното изследване и съответстват на минималните национални и институционални изисквания.

10. Лично участие на докторанта

Представеният дисертационен труд показва лично участие на докторанта в планирането, провеждането, обработката и интерпретацията на емпиричното изследване. Формулирането на изследователската програма, подбора на методиките, събирането на

данни от учители и статистическата обработка на резултатите свидетелстват за придобити умения за самостоятелна научноизследователска работа.

Докторантът демонстрира способност да свързва теоретични постановки с емпирична проверка и да извежда практически препоръки. Независимо от необходимостта от по-голяма прецизност в някои статистически интерпретации, трудът показва реална изследователска ангажираност и професионален интерес към психологията на учителя.

11. Автореферат

Авторефератът коректно, синтезирано и в необходимата последователност отразява съдържанието на дисертационния труд на Андреас Апостолос Зисис. В него са представени основните структурни компоненти на разработката – увод, теоретична рамка, изследователска програма, анализ на резултатите, изводи, препоръки за практиката и приноси, като е запазена логиката на дисертационното изследване върху взаимовръзката между асертивността и темпераментовата характеристика ергичност при учителите. Авторефератът дава ясна представа за актуалността на проблема, целта, задачите, хипотезите, извадката, използвания методически инструментариум и приложените статистически процедури. Представени са основните емпирични резултати и направените изводи, поради което може да се приеме, че авторефератът изпълнява своята функция да представи в обобщен вид съдържанието, научната логика и приносите на дисертационния труд.

12. Критични забележки и препоръки

Към дисертационния труд могат да бъдат отправени няколко критични бележки и препоръки, които имат характер на насоки за бъдещо усъвършенстване и не омаловажават положителната обща оценка на разработката.

- Необходимо е по-ясно разграничаване между теоретичните раздели, които имат общопедагогически характер, и тези, които са пряко свързани с основния изследователски модел – асертивност, ергичност и учителско поведение.
- При интерпретацията на линейната регресия за връзката между асертивност и ергичност е важно ясно да се подчертае, че ефектът е слаб – $R^2 = 0.043$ – и поради това резултатът е по-скоро основание за предпазливо заключение и бъдещи изследвания, отколкото за силна предиктивна интерпретация.
- В текста има статистическа неточност при обсъждането на $p = 0.023$, където е необходимо ясно да се уточни спрямо какво равнище на значимост се прави изводът. Ако се използва стандартното $\alpha = 0.05$, $p = 0.023$ се интерпретира като статистически значима стойност; ако се използва по-строг праг, това трябва да бъде предварително обосновано.

Тези бележки имат препоръчителен характер. Те не променят общото впечатление, че дисертационният труд е завършено изследване с ясно очертана тема, реална емпирична основа и приложима стойност за педагогическата психология.

13. Лични впечатления

Представеният труд създава впечатление за сериозен интерес към личността на учителя и към психологическите условия, които стоят зад ефективното педагогическо поведение. Авторът търси връзка между по-дълбоки темпераментови характеристики и конкретни социално-комуникативни прояви, което е научно продуктивна линия.

Положително оценявам опита на докторанта да мисли за учителската професия не само през знания, методи и организационни умения, а и през вътрешната динамика на личността – енергичност, устойчивост, комуникативна яснота, способност за поставяне на граници и уважение към другия. В този смисъл трудът има хуманистичен и приложен

смисъл, защото насочва вниманието към психологическата подкрепа и развитието на самите учители.

Докторантът показва потенциал за бъдещо развитие в областта на педагогическата и училищната психология. Темата може да бъде продължена чрез по-големи сравнителни изследвания, чрез включване на други личностови и професионални променливи и чрез разработване на програми за обучение по асертивност и саморегулация при учители.

14. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Резултатите от дисертационния труд могат да бъдат използвани в няколко практически и изследователски посоки. На първо място, те могат да подпомогнат разработването на обучителни модули за бъдещи и действащи учители, насочени към асертивна комуникация, управление на конфликти, поставяне на професионални граници и поддържане на позитивен класен климат.

На второ място, моделът може да бъде включен в програми за наставничество и супервизия на млади учители, особено в първите години от професионалното им развитие, когато са по-уязвими към стрес, несигурност, емоционално изчерпване и затруднения в управлението на класа.

На трето място, изследването може да бъде продължено чрез по-широка извадка, межкултурни сравнения, лонгитюдни дизайни и включване на допълнителни конструкти като емоционална интелигентност, професионално благополучие, бърнаут, самоефективност, емпатия, авторитетен стил на преподаване и удовлетвореност от професията.

В приложен план би било ценно разработването на практически наръчник или тренингова програма за асертивност и темпераментова саморефлексия при учители. Така дисертационните резултати могат да бъдат превърнати в реален инструмент за професионална подкрепа.

Заклучение

Дисертационният труд на Андреас Апостолос Зисис на тема „Асертивност и темпераментова характеристика ергичност при учителите“ представлява завършено теоретико-емпирично изследване в областта на педагогическата и възрастовата психология. Трудът съдържа научни и научно-приложни резултати, които имат значение за разбирането на личностовите предпоставки на ефективното учителско поведение.

Дисертационният труд отговаря на основните изисквания за дисертационно изследване за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Поради гореизложеното давам своята положителна оценка за представения дисертационен труд, постигнатите резултати и формулираните приноси и предлагам на почитаемото научно жури да присъди на Андреас Апостолос Зисис образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“.

29.04.2026 г.

Рецензент:

проф. д.пс.н. Манол Н. Манолов

REVIEW

by Manol Nikolov Manolov

Professor, Doctor of Psychological Sciences

Plovdiv University “Paisii Hilendarski”

Faculty of Education, Department of Psychology

of a PhD thesis submitted for the award of the educational and scientific degree “Doctor”
in Area of Higher Education 3. Social, Economic and Legal Sciences, Professional Field 3.2.
Psychology

Doctoral Programme: “Educational and Developmental Psychology”

Author: Andreas Apostolos Zisis

Topic: “Assertiveness and the Temperamental Characteristic of Ergicity in Teachers”

Scientific Supervisor: Assoc. Prof. Maria Mutafova, PhD

1. General description of the submitted materials

By Order No. 875/25.03.2026 of Prof. Nikolay Marin, PhD, Rector of South-West University “Neofit Rilski”, I have been appointed as a member of the scientific jury in the procedure for the defence of a PhD thesis for the award of the educational and scientific degree “Doctor” in Area of Higher Education 3. Social, Economic and Legal Sciences, Professional Field 3.2. Psychology.

For the purposes of the present review, I became acquainted with the PhD thesis entitled “Assertiveness and the Temperamental Characteristic of Ergicity in Teachers”, submitted by the doctoral student Andreas Apostolos Zisis, as well as with the accompanying curriculum vitae and abstract. The PhD thesis was developed at South-West University “Neofit Rilski”, Faculty of Philosophy, Department of Psychology, under the scientific supervision of Assoc. Prof. Maria Mutafova, PhD.

The submitted PhD thesis is written in English and is structured into an introduction, three main chapters, conclusions and recommendations for practice, contributions, bibliography, and appendices. In terms of content, the work is devoted to the relationship between assertiveness and the temperamental characteristic of ergicity in teachers, positioning the problem at the intersection of pedagogical psychology, personality psychology, temperamentology, and the professional development of teachers.

In the working set of materials provided for the preparation of the present review, no separate abstract and no list of publications on the topic of the dissertation were initially available. Therefore, the sections related to the abstract and publication activity were formulated cautiously and should be supplemented upon presentation of the respective official procedural documents.

2. Brief biographical information about the doctoral student

The attached curriculum vitae shows that Andreas Zisis has an educational background and professional experience that logically direct him toward the subject matter of the PhD thesis. He graduated in Greek Philology from Aristotle University of Thessaloniki, with a specialization in Medieval and Modern Greek Philology. He holds a Master’s degree in Education and Emotional-Affective Dynamics from the University of Tor Vergata in Rome, as well as a Master’s qualification in Preschool and Primary Education from South-West University “Neofit Rilski”.

His professional path includes work as a text editor, experience in the service sector, educational activities in a creative activity center, and work as a substitute teacher in the secondary education

system in Western Thessaloniki. This professional trajectory demonstrates accumulated practical experience in communicative and educational environments, which is directly related to the topic of the dissertation.

The doctoral student speaks foreign languages, possesses computer skills, and demonstrates interest in interaction with people, social communication, sports, and artistic activities. These data outline the profile of a candidate with interdisciplinary preparation, combining philological, pedagogical, and psychological perspectives. This is an important advantage in the study of assertiveness, insofar as it is simultaneously a personality characteristic, a communicative competence, and a professional resource.

3. Relevance of the topic and appropriateness of the aims and objectives

The topic of the PhD thesis is relevant both scientifically and practically. The contemporary school places the teacher in a dynamic professional situation in which he or she is not merely a transmitter of knowledge, but also a facilitator, mediator, organizer of the learning environment, supportive adult, participant in the socialization of students, and bearer of psychological security. In this context, the personality and temperamental characteristics of the teacher acquire direct significance for the quality of pedagogical interaction.

The study of assertiveness in teachers is particularly important because assertiveness is situated between two ineffective extremes: passive withdrawal and aggressive imposition. An assertive teacher can defend professional positions, set clear boundaries, and express expectations, without violating the dignity and autonomy of students. This is a key resource for classroom management, conflict prevention, the formation of a positive climate, and the maintenance of professional self-respect.

The inclusion of ergicity as a temperamental characteristic gives additional scientific value to the topic. Ergicity directs attention to the energetic, motivational, and activating component of behavior: to the person's capacity to act persistently, sustainably, and productively in a social and professional environment. For the teaching profession, this is of direct importance, as pedagogical activity requires constant communicative activity, emotional endurance, cognitive flexibility, and the capacity to adapt to different classroom situations.

The stated aim—to examine the interdependencies between different levels of assertiveness and ergicity among teachers—is logically derived from the theoretical framework and is appropriate to the selected research field. The formulated tasks are aimed at defining the conditions for empirical research, securing an adequate sample, analyzing levels of assertiveness, and examining ergicity as a structural component of temperament. The hypotheses allow for verification both of the main relationship between assertiveness and ergicity and of the role of gender and professional experience.

4. Knowledge of the problem

The doctoral student demonstrates good knowledge of the researched problem. The theoretical part is broad and includes several interrelated fields: the contemporary role of the teacher, the influence of personality characteristics on pedagogical behavior, the teacher's emotional maturity and security, classroom management, the role of emotion and emotional intelligence, the teacher as a consultant and facilitator of personal development, as well as assertiveness and ergicity as psychological constructs.

A positive impression is made by the author's effort to situate the problem not only as an individual-psychological issue, but also as a professional-pedagogical one. The author does not examine assertiveness in isolation as a communication technique, but relates it to the broader context of teacher effectiveness, professional identity, self-regulation, and the quality of the educational environment. This allows for a more convincing argumentation of the practical significance of the study.

The review of assertiveness includes classical authors and approaches related to the development of the concept—from early ideas about expressiveness and behavioral release, through the clinical and behavioral tradition, to more contemporary concepts of assertiveness as a social competence and a philosophy of respect for oneself and for others. Major temperament approaches are also discussed, including the classical typological tradition and contemporary models associated with Rothbart, Rusalov, and other authors.

Overall, the literature review demonstrates breadth of research interest and an ability to integrate pedagogical, personality-psychological, and behavioral perspectives. In future publications, it would be useful for part of the theoretical material to be further concentrated and more clearly subordinated to the main empirical model, in order to avoid the risk of expansion into topics that are important for pedagogical psychology but not always directly related to the hypotheses being tested.

5. Knowledge of the problem in the context of world psychological science

The PhD thesis fits into contemporary trends in world psychological science, which seek to connect personal resources, professional functioning, and the quality of social interaction. In this sense, the topic has an interdisciplinary character: it uses concepts related to temperament and personality psychology, while applying them in the field of pedagogical and educational psychology.

Scientific interest in assertiveness has traditionally developed in clinical, counseling, social, and organizational psychology. Transferring this construct to the teaching profession is fully justified, because the teacher manages social situations on a daily basis that require a balance between authority and empathy, between rules and support, between clear communication and respect for the individuality of the student. In this aspect, the work is in line with international research on teacher effectiveness, professional well-being, emotional regulation, and classroom management.

The inclusion of ergicity enriches the model, because it emphasizes the energetic-motivational foundation of pedagogical behavior. Thus, the dissertation attempts to overcome a reductionist view of professional skills as purely learned techniques and proposes a more complex perspective in which biologically conditioned, personality-based, and socially acquired components interact. This is a conceptually fruitful direction that can be developed both in studies of teachers and in professional development training.

6. Research methodology

The empirical part was carried out through a test method. Two main instruments were used: Rusalov's Personality Scale of Temperament and a personality scale for the study of the assertive profile. The choice of these methods is logically related to the aim of the study, as it allows the simultaneous measurement of a temperamental characteristic and a behavioral-communicative personality profile.

The sample includes 120 teachers with professional experience ranging from 1 to 34 years. Of them, 31 are men and 89 are women. The average length of teaching experience is 13 years. The data were collected in May 2019 from teachers in Dobrinishte, Pernik, and Bobov Dol. The sample is sufficient for basic statistical procedures of the type used, while it should also be noted that it has a specific regional and institutional scope, which limits the possibility of generalization to the entire population of teachers.

The statistical processing was carried out with SPSS v.20. Independent Samples T-Test, linear regression, and Chi-Square analysis were used. The selected procedures are adequate for the main tasks of the study: testing relationships between variables and comparing groups by gender and levels of ergicity/assertiveness. The attempt to present the results through tables,

coefficients, significance values, and interpretation for each tested hypothesis should be assessed positively.

The most important result regarding the first hypothesis shows a weak positive relationship between assertiveness and ergicity, with an R coefficient of 0.208 and R^2 of 0.043. This means that the explained variance is low and that the relationship should be interpreted cautiously. Therefore, the correct conclusion, also formulated by the author, is that the first hypothesis is partially confirmed. The hypotheses concerning the absence of a relationship between gender and levels of ergicity/assertiveness were confirmed through t-tests. With regard to professional experience and ergicity, the text shows a need for more precise coordination between the presented statistical tables and the final verbal interpretation, which will be noted in the section on critical remarks.

7. Characterization and evaluation of the PhD thesis

The PhD thesis has a volume of 131 pages and contains an introduction, three chapters, conclusions and recommendations for practice, contributions, bibliography, and appendices. The bibliography contains 147 sources, which shows good awareness of the researched problem. The work is illustrated with tables and figures through which the empirical data and distributions of the studied variables are presented.

In the introduction, the author substantiates the significance of the teacher's personality for contemporary education and presents ergicity and assertiveness as important characteristics of professional effectiveness. The main idea of the work is outlined already here: pedagogical activity cannot be understood solely through methodological competence, because it requires personal activity, emotional stability, communicative clarity, and the capacity for social interaction.

The first chapter is theoretical and examines a wide range of issues related to contemporary education and the role of the teacher. The principles and aims of education, social interaction in the classroom, teacher professionalism and effectiveness, emotional maturity, teacher attitudes, adaptability, classroom management, and motivation are discussed. The sections devoted to assertiveness and temperament occupy a particularly important place. They create the theoretical basis for the empirical study.

The second chapter presents the research programme: the aim, objectives, hypotheses, topic, participants, methodological tools, and procedures for statistical processing. The chapter is clear and contains the necessary elements of an empirical psychological study. A good impression is created by the fact that the author formulates testable hypotheses that can be operationalized through the selected methods.

The third chapter contains the analysis of the results. The distributions of the levels of ergicity, the examination of the relationship between assertiveness and ergicity, as well as analyses related to gender and professional experience, are presented. The empirical part is oriented toward testing the hypotheses and deriving practical conclusions for the teaching profession. As an advantage, one can point to the author's effort to comment on the results not only statistically, but also psychologically—through their significance for professional communication, self-regulation, and pedagogical behavior.

The concluding part derives practical guidelines related to the inclusion of assertive communication, emotional regulation, and awareness of temperamental predispositions in the preparation and continuing education of teachers. This gives the work applied value and directs it toward real educational practices.

8. Contributions and significance of the work for science and practice

Accepting the main direction of the contributions formulated by the doctoral student, I find grounds to emphasize the following:

- In theoretical terms, an attempt has been made to integrate two constructs—assertiveness and ergicity—into a model of teacher personality and professional behavior.
- The relationship between temperamental energy, self-regulation, and a socially acceptable form of professional self-expression has been demonstrated.
- The topic is situated in the context of contemporary pedagogical psychology, in which teacher effectiveness is understood not only as methodological preparation, but also as personal, emotional, and communicative competence.
- In empirical terms, a study among 120 teachers has been carried out, through which relationships between assertiveness, ergicity, gender, and professional experience have been tested.
- A weak but statistically relevant relationship between assertiveness and ergicity has been established, which justifies the partial confirmation of the main hypothesis and points to the need for further research with broader samples.
- In applied terms, the work provides grounds for developing teacher training modules in assertive communication, professional boundaries, emotional self-regulation, and awareness of temperamental resources.
- The obtained results are relevant to school management, supervision, mentoring, and programmes for the prevention of professional burnout among teachers.

The scientific significance of the work is strongest in its integrative conception. Its practical significance is related to the possibility of using the results in training, counseling, and professional support for teachers.

9. Assessment of the publications related to the PhD thesis

In the materials provided to me in the present working version, no separate list of publications on the topic of the PhD thesis and no copies of such publications were attached. Therefore, I cannot make a substantive assessment of the doctoral student's publication activity related to the dissertation topic.

In the final preparation of the review, this section should be supplemented with the exact number, bibliographic description, and scientific nature of the publications, as well as with an assessment of whether they reflect the main results of the dissertation research and comply with the minimum national and institutional requirements.

10. Personal contribution of the doctoral student

The submitted PhD thesis demonstrates the personal contribution of the doctoral student in the planning, conducting, processing, and interpretation of the empirical research. The formulation of the research programme, the selection of methods, the collection of data from teachers, and the statistical processing of the results indicate acquired skills for independent scientific research.

The doctoral student demonstrates the ability to connect theoretical propositions with empirical verification and to derive practical recommendations. Despite the need for greater precision in some statistical interpretations, the work shows real research engagement and professional interest in the psychology of the teacher.

11. Abstract

The abstract correctly, synthetically, and in the necessary sequence reflects the content of the PhD thesis of Andreas Apostolos Zisis. It presents the main structural components of the work—

introduction, theoretical framework, research programme, analysis of results, conclusions, recommendations for practice, and contributions—while preserving the logic of the dissertation research on the relationship between assertiveness and the temperamental characteristic of ergicity in teachers. The abstract provides a clear idea of the relevance of the problem, the aim, objectives, hypotheses, sample, methodological tools used, and the applied statistical procedures. The main empirical results and conclusions are presented; therefore, it can be accepted that the abstract fulfils its function of presenting, in summarized form, the content, scientific logic, and contributions of the PhD thesis.

12. Critical remarks and recommendations

Several critical remarks and recommendations can be addressed to the PhD thesis; they have the character of guidelines for future improvement and do not diminish the overall positive evaluation of the work.

- A clearer distinction is needed between the theoretical sections of a general pedagogical nature and those that are directly related to the main research model: assertiveness, ergicity, and teacher behavior.
- In interpreting the linear regression for the relationship between assertiveness and ergicity, it is important to emphasize clearly that the effect is weak— $R^2 = 0.043$ —and therefore the result is rather a basis for cautious conclusion and future research than for a strong predictive interpretation.
- The text contains a statistical inaccuracy in the discussion of $p = 0.023$, where it is necessary to clarify clearly against which level of significance the conclusion is being drawn. If the standard $\alpha = 0.05$ is used, $p = 0.023$ is interpreted as statistically significant; if a stricter threshold is used, this should be justified in advance.

These remarks are recommendatory in nature. They do not change the overall impression that the PhD thesis is a completed study with a clearly defined topic, a real empirical basis, and applicable value for pedagogical psychology.

13. Personal impressions

The submitted work creates the impression of serious interest in the personality of the teacher and in the psychological conditions underlying effective pedagogical behavior. The author seeks a connection between deeper temperamental characteristics and concrete social-communicative manifestations, which is a scientifically productive line of inquiry.

I positively assess the doctoral student's attempt to think about the teaching profession not only through knowledge, methods, and organizational skills, but also through the inner dynamics of personality: energy, resilience, communicative clarity, the capacity to set boundaries, and respect for the other. In this sense, the work has humanistic and applied meaning, because it directs attention to psychological support and the development of teachers themselves.

The doctoral student demonstrates potential for future development in the field of pedagogical and school psychology. The topic can be continued through larger comparative studies, through the inclusion of other personality and professional variables, and through the development of training programmes in assertiveness and self-regulation for teachers.

14. Recommendations for future use of the dissertation contributions and results

The results of the PhD thesis can be used in several practical and research directions. First, they can support the development of training modules for future and practicing teachers aimed at assertive communication, conflict management, setting professional boundaries, and maintaining a positive classroom climate.

Second, the model can be included in mentoring and supervision programmes for novice teachers, especially in the first years of their professional development, when they are more vulnerable to stress, insecurity, emotional exhaustion, and difficulties in classroom management.

Third, the study can be continued through a broader sample, cross-cultural comparisons, longitudinal designs, and the inclusion of additional constructs such as emotional intelligence, professional well-being, burnout, self-efficacy, empathy, authoritative teaching style, and job satisfaction.

In applied terms, the development of a practical manual or training programme for assertiveness and temperamental self-reflection in teachers would be valuable. In this way, the dissertation results can be transformed into a real instrument for professional support.

Conclusion

The PhD thesis of Andreas Apostolos Zisis entitled “Assertiveness and the Temperamental Characteristic of Ergicity in Teachers” is a completed theoretical-empirical study in the field of pedagogical and developmental psychology. The work contains scientific and scientifically applied results that are significant for understanding the personality prerequisites of effective teacher behavior.

The PhD thesis meets the main requirements for dissertation research for the acquisition of the educational and scientific degree “Doctor”.

On the grounds of the above, I give my positive assessment of the submitted PhD thesis, the achieved results, and the formulated contributions, and I propose to the esteemed scientific jury to award Andreas Apostolos Zisis the educational and scientific degree “Doctor” in Area of Higher Education 3. Social, Economic and Legal Sciences, Professional Field 3.2. Psychology, Doctoral Programme “Pedagogical and Developmental Psychology”.

29.04.2026

Reviewer:

Prof. D.Psych.Sc. Manol N. Manolov